

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД « МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

З дисципліни «Кримінальне право»

на тему: «Класифікація умисного убивства: проблеми теорії
та практики»

Студента Новік
Марії Сергіївни
Курсу II
групи: ТУ_{бц}-8-24-Б₁ПрД-Н
(4,бздс)
напрям Право
спеціалізація -
Керівник: Бровко Наталія
Іванівна, д.ю.н., професор
Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ-2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ КЛАСИФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА.....	6
1.1. Поняття та ознаки умисного вбивства у кримінальному праві України.....	6
1.2. Історико-правовий розвиток кримінальної відповідальності за умисне вбивство.....	8
1.3. Класифікація умисного вбивства в системі Особливої частини Кримінальний кодекс України.....	10
РОЗДІЛ 2 ВИДИ УМИСНОГО ВБИВСТВА ТА ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	15
2.1. Просте умисне вбивство.....	15
2.2. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин.....	17
2.3. Умисне вбивство за пом'якшуючих обставин.....	20
2.4. Відмежування умисного вбивства від суміжних складів кримінальних правопорушень.....	21
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ.....	22
3.1. Типові помилки при кваліфікації умисного вбивства.....	22
3.2. Проблеми розмежування умисного вбивства та заподіяння смерті з необережності.....	23
3.3. Особливості кваліфікації умисного вбивства при конкуренції кримінально-правових норм.....	24
3.4. Шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики.....	25
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Право на життя є невід'ємним і основоположним правом людини, яке визнається найвищою соціальною цінністю в Україні. Відповідно до ст. 3 Конституція України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Однією з найтяжчих форм посягання на це право є умисне вбивство, відповідальність за яке передбачена розділом II Особливої частини Кримінальний кодекс України.

Проблематика класифікації умисного вбивства має не лише теоретичне, а й значне практичне значення. Правильне визначення виду умисного вбивства безпосередньо впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення, обсяг обвинувачення, призначення покарання, а також забезпечення принципів законності, справедливості та індивідуалізації кримінальної відповідальності. Помилки у кваліфікації можуть призвести до порушення прав як потерпілих, так і обвинувачених, що негативно впливає на авторитет правосуддя та ефективність кримінальної юстиції [2].

Особливої актуальності тема набуває в умовах сучасних соціально-економічних та безпекових викликів, що зумовлюють зростання складності кримінально-правових ситуацій. Судова практика свідчить про наявність труднощів при розмежуванні простого умисного вбивства та вбивства за обтяжуючих чи пом'якшуючих обставин, а також при відмежуванні умисного вбивства від суміжних складів кримінальних правопорушень, зокрема заподіяння смерті з необережності або умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Ступінь наукової розробленості теми. Проблеми кримінально-правової характеристики умисного вбивства та його класифікації досліджувалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців у галузі кримінального права. У наукових джерелах аналізуються об'єктивні та

суб'єктивні ознаки складу злочину, кваліфікуючі та привілейовані склади, питання конкуренції норм і сукупності кримінальних правопорушень. Водночас низка аспектів залишається дискусійною, зокрема критерії відмежування окремих видів умисного вбивства, тлумачення окремих кваліфікуючих ознак, а також узгодженість положень кримінального законодавства із сучасною судовою практикою.

Метою курсової роботи є комплексне дослідження класифікації умисного вбивства в кримінальному праві України, виявлення теоретичних і практичних проблем кваліфікації відповідних кримінальних правопорушень та формулювання пропозицій щодо вдосконалення правозастосування.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати поняття та юридичні ознаки умисного вбивства;
- дослідити історико-правові аспекти розвитку відповідальності за умисне позбавлення життя;
- розкрити систему видів умисного вбивства відповідно до чинного кримінального законодавства;
- здійснити кримінально-правову характеристику простого, кваліфікованого та привілейованих видів умисного вбивства;
- визначити проблемні аспекти відмежування умисного вбивства від суміжних складів кримінальних правопорушень;
- проаналізувати типові помилки у правозастосовній практиці та запропонувати шляхи їх подолання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері охорони життя людини від кримінально-протиправних посягань.

Предметом дослідження виступають норми кримінального законодавства України, що встановлюють відповідальність за умисне вбивство, наукові підходи до його класифікації, а також практика їх застосування судами.

Методи дослідження. У процесі виконання курсової роботи використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, системно-структурний метод, формально-юридичний аналіз норм кримінального законодавства, порівняльно-правовий метод, а також узагальнення судової практики.

Теоретичне та практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для поглиблення наукового розуміння класифікації умисного вбивства, а також у навчальному процесі при вивченні дисципліни «Кримінальне право України». Сформульовані висновки й пропозиції можуть бути корисними для вдосконалення правозастосовної діяльності та забезпечення однакового підходу до кваліфікації умисного позбавлення життя.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, що включають підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ КЛАСИФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА

1.1. Поняття та ознаки умисного вбивства у кримінальному праві України

Право на життя є базовим природним правом людини, що гарантується державою та охороняється кримінальним законом. Відповідно до ст. 27 Конституція України кожна людина має невід'ємне право на життя, і ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Кримінально-правовий механізм забезпечення цього права передбачений розділом II Особливої частини Кримінальний кодекс України (далі — КК України).

Згідно з ч. 1 ст. 115 КК України, умисним вбивством є умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині. Це визначення містить ключові ознаки складу кримінального правопорушення [1].

Об'єктивна сторона полягає у суспільно небезпечному діянні (дії або бездіяльності), наслідком якого є смерть іншої людини, та причинному зв'язку між діянням і наслідком.

Таблиця 1.1

Об'єктивні ознаки умисного вбивства

Елемент	Характеристика
Об'єкт	Життя людини як абсолютна соціальна цінність
Об'єктивна сторона	Протиправне діяння (дія або бездіяльність), наслідком якого є смерть
Суспільно небезпечний наслідок	Біологічна смерть потерпілого
Причинний зв'язок	Прямий зв'язок між діянням винного та настанням смерті

Життя як об'єкт кримінально-правової охорони починається з моменту народження людини та триває до настання біологічної смерті. Питання

початкового та кінцевого моменту життя має важливе значення для правильної кваліфікації.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Умисел може бути:

- прямим (особа усвідомлює суспільно небезпечний характер діяння, передбачає настання смерті та бажає її настання);
- непрямым (особа передбачає можливість настання смерті та свідомо допускає її) [5].

Таблиця 1.2

Суб'єктивні ознаки умисного вбивства

Елемент	Зміст
Форма вини	Умисел
Вид умислу	Прямий або непрямий
Мотив	Помста, корисливі спонукання, ревності, хуліганські мотиви тощо
Мета	Позбавлення життя або досягнення іншого результату через смерть

Суб'єктом умисного вбивства є осудна фізична особа, яка досягла 14-річного віку (відповідно до положень Загальної частини КК України).

1. Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, -

карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

2. Умисне вбивство :

- 1) двох або більше осіб;
- 2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- 3) заручника або викраденої людини;
- 4) вчинене з особливою жорстокістю;
- 5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб;
- 6) з корисливих мотивів;
- 7) з хуліганських мотивів;

8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цієї особою службового або громадського обов'язку;

9) з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення;

10) поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством;

11) вчинене на замовлення;

12) вчинене за попередньою змовою групою осіб;

13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116-118 цього Кодексу;

14) з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, - карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті [10].

Таким чином, умисне вбивство — це складне кримінально-правове явище, що поєднує об'єктивні та суб'єктивні ознаки, правильне встановлення яких є передумовою точної кваліфікації.

1.2. Історико-правовий розвиток кримінальної відповідальності за умисне вбивство

Інститут відповідальності за позбавлення життя має давнє історичне коріння. У різні історичні періоди підходи до кваліфікації вбивства та визначення покарання суттєво змінювалися.

У радянський період кримінальне законодавство УРСР містило норми про відповідальність за умисне вбивство у Кримінальний кодекс УРСР. Закон передбачав просте, кваліфіковане та привілейовані склади, однак підхід до переліку обтяжуючих обставин відрізнявся від сучасного [3].

З прийняттям у 2001 році Кримінальний кодекс України було модернізовано систему кримінально-правової охорони життя людини,

розширено перелік кваліфікуючих ознак та чіткіше систематизовано привілейовані склади.

Таблиця 1.3

Еволюція кримінальної відповідальності за умисне вбивство

Період	Нормативний акт	Особливості регулювання
Дореволюційний	Уложение 1845 р.	Поділ на умисне та необережне; суворі тілесні та смертні покарання
Радянський	КК УРСР 1960 р.	Розмежування простого та кваліфікованого вбивства
Сучасний	КК України 2001 р.	Чітка систематизація; розширений перелік кваліфікуючих ознак

Таким чином, історичний розвиток кримінально-правового регулювання відповідальності за умисне вбивство свідчить про поступове ускладнення та систематизацію його класифікації. Якщо на ранніх етапах правового розвитку норми мали переважно каральний характер і не відзначалися чітким розмежуванням видів посягання на життя, то з часом відбулося формування більш диференційованої моделі відповідальності, яка враховує як ступінь суспільної небезпечності діяння, так і особливості психічного ставлення винного до наслідків.

Еволюція підходів простежується у переході від загального поняття вбивства до виділення простого, кваліфікованого та привілейованих складів. Така деталізація обумовлена розвитком принципів законності, справедливості та індивідуалізації покарання. Сучасна редакція Кримінальний кодекс України відображає прагнення законодавця максимально точно визначити обставини, які підвищують або знижують ступінь суспільної небезпечності посягання на життя людини [12].

Водночас розвиток національного законодавства відбувався під впливом конституційних положень про визнання життя людини найвищою соціальною цінністю, закріплених у Конституція України, а також міжнародних стандартів у сфері прав людини. Зокрема, орієнтація на положення Конвенція

про захист прав людини і основоположних свобод сприяла посиленню гарантій правової визначеності, пропорційності покарання та ефективного розслідування випадків позбавлення життя [4].

Отже, сучасна класифікація умисного вбивства є результатом тривалої правової еволюції, що поєднує національні традиції кримінального права з міжнародними стандартами захисту прав людини. Подальший розвиток цього інституту повинен відбуватися з урахуванням потреб правозастосовної практики, необхідності уніфікації судових підходів та забезпечення балансу між суворістю кримінальної відповідальності і дотриманням прав людини.

1.3. Класифікація умисного вбивства в системі Особливої частини КК України

Класифікація умисного вбивства — це розподіл кримінально караних діянь, що посягають на життя людини, на окремі види залежно від юридично значущих ознак.

У чинному законодавстві можна виділити такі основні групи:

1. Просте умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України).
2. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК України).
3. Привілейовані види умисного вбивства (статті 116–118 КК України) [13].

Таблиця 1.4

Класифікація умисного вбивства за КК України

Вид	Норма КК України	Характеристика
Просте	ч. 1 ст. 115	Без кваліфікуючих або привілейованих ознак
Кваліфіковане	ч. 2 ст. 115	Наявність обтяжуючих обставин (корисливий мотив, особлива жорстокість тощо)

Продовження таблиці 1.4

Привілейоване	ст. 116–118	Наявність пом'якшуючих обставин (стан сильного душевного хвилювання, перевищення меж необхідної оборони тощо)
---------------	-------------	---

У ч.1 ст.115 КК дається поняття вбивства як умисного протиправного заподіяння смерті іншій людині. Крім того, в ст.119 передбачена відповідальність за вбивство через необережність. Тому загальне поняття вбивства може бути визначене як умисне або необережне заподіяння смерті іншій людині (позбавлення її життя).

За суб'єктивною стороною розрізняють вбивства умисні (статті 115-118) і вбивства через необережність (ст. 119) [5].

У свою чергу умисні вбивства розрізняються за ступенем своєї суспільної небезпеки (тяжкості) на три види: так зване просте вбивство, тобто вчинене без обтяжуючих чи пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 115); вчинене за обтяжуючих обставин, так зване кваліфіковане вбивство (ч. 2 ст. 115) і вчинене за пом'якшуючих обставин, так зване привілейоване вбивство.

Вбивства з обтяжуючими обставинами, відповідно до КК можна поділити на: вбивство двох або більше осіб; малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності; заручника або викраденої людини; вчинене з особливою жорстокістю; вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб; з корисливих мотивів; з хуліганських мотивів; особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку; з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення; поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом; вчинене на замовлення; вчинене за попередньою змовою групою осіб; з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості; вбивство вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство [14].

Вбивства з пом'якшуючими обставинами відповідно до КК можна поділити на умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання; умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини; умисне

вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця

У криміналістиці вбивства часто класифікують за обсягом і характером первинної інформації, наявної в розпорядженні слідчого до моменту порушення кримінальної справи. Тут виділяють т.зв. очевидні вбивства і вбивства, скоєні в умовах неочевидності. За статистичними даними більшість вбивств є очевидними, тобто до початку розслідування вже встановлено підозрюваного (підозрювані) і факт скоєння вбивства не викликає особливих сумнівів. Як правило, такі злочини вчиняються на ґрунті особистих неприязних відносин, часто після тривалого спільного вживання алкогольних напоїв. У більшості випадків злочинець знайомий з потерпілим [4].

Приватним випадком очевидного вбивства є т.зв. “Побутове” вбивство, при якому злочинець і потерпілий мають родинні чи інші стійкі особисті зв’язки, і проживають або в одному населеному пункті, або навіть в одному житловому приміщенні. Злочини даної категорії характеризуються відсутністю попередньої підготовки, здійснюються як правило зі раптово виникли умислом. Як знаряддя вбивства найчастіше використовуються предмети побутового призначення, випадково опинилися на місці скоєння злочину (кухонні ножі, сокири, праски і т.д.) або вогнепальна зброя, що знаходяться в житловому приміщенні. Іноді вчинення таких злочинів передуює неправомірне поведінку потерпілого. Слідом за вчиненням “побутових” вбивств часто слід явка з повинною [6].

Вбивства можуть бути піддані в криміналістичних цілях класифікації за певними криміналістично значущими ознаками ще й на підвиди, наприклад, за суб’єктом, способом, умовами, місцем вчинення. Йдеться про вбивства, які, або передбачені нормами КК України (умисне вбивство, вчинене на замовлення), або виходять за межі відповідної статті КК, не перелічені в ній, але мають істотні криміналістичні ознаки, наприклад, вбивства, вчинені на релігійному підґрунті, у процесі протистояння організованих

злочинних угруповань, з метою заволодіння житловою площею громадян, на залізничному транспорті, водіїв автомашин, вбивства з інсценуванням тощо.

До елементів криміналістичної характеристики вбивств належать:

- 1) спосіб вчинення;
- 2) спосіб приховування;
- 3) місце, час та обстановка;
- 4) типові сліди вбивства;
- 5) особа злочинця;
- 6) особа потерпілого [15].

Класифікація має важливе значення для:

- визначення ступеня тяжкості кримінального правопорушення;
- правильної індивідуалізації покарання;
- забезпечення однакового застосування кримінального закону судами.

Водночас на практиці виникають труднощі щодо тлумачення окремих кваліфікуючих ознак, визначення форми вини, встановлення мотиву та мети злочину, а також відмежування суміжних складів. Саме тому теоретичне осмислення класифікації умисного вбивства має важливе значення для подальшого вдосконалення кримінального законодавства.

У першому розділі було досліджено теоретико-правові засади класифікації умисного вбивства. Встановлено, що умисне вбивство є умисним протиправним позбавленням життя іншої людини та характеризується наявністю об'єктивних і суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення [7].

Проаналізовано історичний розвиток кримінальної відповідальності за вбивство, що свідчить про еволюцію підходів до його класифікації та систематизації.

Визначено, що сучасне кримінальне законодавство України передбачає поділ умисного вбивства на просте, кваліфіковане та привілейовані види, що має важливе значення для правильної кваліфікації та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

РОЗДІЛ 2

ВИДИ УМИСНОГО ВБИВСТВА ТА ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

2.1. Просте умисне вбивство

Базовим складом злочину проти життя є просте умисне вбивство, передбачене ч. 1 ст. 115 Кримінальний кодекс України. Воно визначається як умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині за відсутності обтяжуючих або пом'якшуючих обставин.

Об'єктом злочину є життя людини. Потерпілим може бути будь-яка фізична особа незалежно від віку, статі, стану здоров'я чи соціального статусу.

Об'єктивна сторона полягає у діянні (дії або бездіяльності), що спричинило смерть потерпілого. Спосіб вчинення може бути різним: застосування фізичного насильства, використання зброї, отруєння, створення небезпечних умов тощо. Для кваліфікації значення має встановлення прямого причинного зв'язку між діянням та наслідком [16].

Суб'єктивна сторона умисного вбивства характеризується наявністю вини у формі умислу, який може бути прямим або непрямим. Саме психічне ставлення особи до вчинюваного діяння та його наслідків є одним із ключових елементів складу злочину, що дозволяє відмежувати умисне вбивство від інших злочинів проти життя і здоров'я особи, зокрема від заподіяння смерті через необережність.

Прямий умисел має місце тоді, коли особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій або бездіяльності, передбачає неминучість чи реальну можливість настання смерті іншої людини і бажає настання цього наслідку. У такому випадку винний свідомо спрямовує свою поведінку на позбавлення життя потерпілого. Прямий умисел, як правило, проявляється у заздалегідь продуманих діях, підготовці до злочину, використанні знарядь чи способів, які об'єктивно здатні спричинити смерть. Прикладом можуть бути

випадки, коли особа завдає потерпілому смертельних поранень холодною чи вогнепальною зброєю, усвідомлюючи та бажаючи летального результату [8].

Непрямий умисел (евентуальний) має місце тоді, коли особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачає можливість настання смерті, однак не прагне безпосередньо її настання, але свідомо допускає такий наслідок або ставиться до нього байдуже. У таких ситуаціях винний не має прямої мети позбавити людину життя, проте його дії створюють реальну загрозу для життя потерпілого, і він свідомо погоджується з можливістю настання смертельних наслідків. Наприклад, це може бути застосування небезпечного насильства, яке потенційно здатне призвести до смерті, коли особа усвідомлює ризик, але не вживає жодних заходів для його запобігання.

Встановлення форми умислу має важливе значення для правильної кримінально-правової кваліфікації діяння та відмежування умисного вбивства від суміжних складів злочинів, таких як тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого, або заподіяння смерті через необережність. Для визначення виду умислу суд і органи досудового розслідування аналізують сукупність обставин справи: характер і спосіб вчинення діяння, вид та кількість завданих ушкоджень, поведінку винної особи до, під час і після вчинення злочину, а також інші фактичні дані, які дозволяють встановити її психічне ставлення до наслідків своїх дій [17].

Таким чином, суб'єктивна сторона умисного вбивства є складним психологічним елементом складу злочину, що відображає внутрішнє ставлення особи до позбавлення життя іншої людини та відіграє вирішальну роль у правильному застосуванні норм кримінального права. Важливо встановити, що особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер своїх дій та передбачала настання смерті.

Суб'єкт злочину — осудна фізична особа, яка досягла 14-річного віку.

На практиці складність виникає при доведенні умислу, особливо у випадках, коли особа заперечує намір позбавити життя, посилаючись на випадковість або необережність. У таких ситуаціях суд оцінює [9]:

- характер і локалізацію тілесних ушкоджень;
- кількість і силу ударів;
- використані знаряддя;
- поведінку винного до, під час та після події.

Якщо відсутні кваліфікуючі або привілейовані ознаки, діяння підлягає кваліфікації саме за ч. 1 ст. 115 КК України.

2.2. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин

Кваліфікованим видом є умисне вбивство, вчинене за наявності обтяжуючих обставин, передбачених ч. 2 ст. 115 Кримінальний кодекс України.

Ці обставини свідчать про підвищену суспільну небезпечність діяння або особи винного. Закон містить вичерпний перелік таких ознак.

До них належать, зокрема [18]:

- вбивство двох або більше осіб;
- вбивство малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- вбивство з особливою жорстокістю;
- з корисливих мотивів;
- на замовлення;
- з хуліганських мотивів;
- способом, небезпечним для життя багатьох осіб;
- з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення тощо [10].

Особливості окремих кваліфікуючих ознак

Кваліфікуючі ознаки умисного вбивства мають важливе значення для правильної кримінально-правової оцінки діяння, оскільки вони відображають підвищений ступінь суспільної небезпечності злочину. Наявність таких ознак

свідчить про більш небезпечний характер посягання на життя людини, що зумовлює встановлення суворішої кримінальної відповідальності. Законодавець виділяє низку кваліфікуючих обставин, які характеризують спосіб вчинення злочину, мотиви винного або обставини, за яких було вчинено посягання на життя.

- Особлива жорстокість як кваліфікуюча ознака означає заподіяння потерпілому особливих фізичних або моральних страждань до настання смерті. Вона може проявлятися у завданні великої кількості болісних поранень, застосуванні тортур, катувань, тривалому позбавленні можливості отримати допомогу, а також у діях, що супроводжуються знущанням над потерпілим. Особлива жорстокість може проявлятися не лише у фізичному впливі, а й у спричиненні значних моральних страждань, наприклад, коли злочин вчиняється у присутності близьких осіб потерпілого або із застосуванням способів, що викликають особливі психологічні переживання. При цьому важливим є встановлення того, що винна особа усвідомлювала характер своїх дій і свідомо допускала або бажала заподіяння потерпілому таких страждань [20].

- Корисливий мотив передбачає вчинення вбивства з метою отримання матеріальної вигоди або уникнення певних матеріальних витрат. Такий мотив може проявлятися у прагненні заволодіти майном потерпілого, отримати спадщину, страхові виплати, гроші чи інші матеріальні цінності. Крім того, корисливий мотив може полягати у бажанні уникнути повернення боргу, сплати аліментів або виконання інших майнових зобов'язань. Вбивства з корисливих мотивів становлять підвищену суспільну небезпеку, оскільки життя людини у таких випадках розглядається винною особою як засіб досягнення матеріальної вигоди, що свідчить про особливо цинічне ставлення до найвищої соціальної цінності — людського життя [4].

- Спосіб, небезпечний для життя багатьох осіб, має місце у тих випадках, коли при вчиненні вбивства винна особа застосовує такі засоби або методи, які створюють реальну загрозу загибелі не лише безпосереднього

потерпілого, але й інших людей. До таких способів можуть належати, зокрема, підпал будівель, вибухи, застосування отруйних речовин, використання вогнепальної зброї у людних місцях або інші дії, що здатні спричинити загибель кількох осіб одночасно. У цьому випадку підвищена небезпечність злочину зумовлена тим, що винний свідомо створює загрозу життю невизначеного кола осіб, що значно збільшує потенційні негативні наслідки його дій [2].

- Таким чином, наявність хоча б однієї із передбачених законом кваліфікуючих ознак переводить діяння до категорії кваліфікованого складу умисного вбивства, що суттєво впливає на правову оцінку злочину та суворість призначеного покарання. Встановлення таких ознак під час досудового розслідування та судового розгляду є важливим елементом правильної кваліфікації злочину, оскільки вони відображають підвищений рівень суспільної небезпечності посягання на життя людини та обумовлюють застосування більш суворих санкцій кримінального законодавства.

Таблиця 2.1

Порівняльна характеристика
простого та кваліфікованого умисного вбивства [11]

Критерій	Просте (ч. 1 ст. 115)	Кваліфіковане (ч. 2 ст. 115)
Наявність обтяжуючих ознак	Відсутні	Є хоча б одна ознака з переліку
Ступінь суспільної небезпечності	Високий	Особливо високий
Мотив	Будь-який, без спеціальних кваліфікуючих ознак	Спеціально визначений законом (корисливий, хуліганський тощо)
Покарання	Менш суворе порівняно з ч. 2	Значно суворіше

2.3. Привілейовані види умисного вбивства

Окрему групу становлять так звані привілейовані склади умисного вбивства, передбачені статтями 116–118 Кримінальний кодекс України. Їх особливістю є наявність пом'якшуючих обставин, що істотно знижують ступінь суспільної небезпечності.

До них належать:

1. Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116).
2. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117).
3. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118) [3].

Характеристика привілейованих складів

Стан сильного душевного хвилювання (афекту) виникає раптово внаслідок протиправної або аморальної поведінки потерпілого. Вбивство матір'ю новонародженої дитини зумовлюється особливим психофізіологічним станом жінки під час або одразу після пологів. Перевищення меж необхідної оборони має місце тоді, коли захист явно не відповідає характеру і небезпечності посягання.

Привілейовані види умисного вбивства та їх особливості розкриті в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Привілейовані види умисного вбивства та їх особливості [12]

Стаття КК України	Вид вбивства	Особливість суб'єктивного стану	Причина зниження відповідальності
Ст. 116	У стані сильного душевного хвилювання	Афект	Раптовість та емоційний стан
Ст. 117	Матір'ю новонародженої дитини	Психофізіологічний стан після пологів	Особливий стан матері
Ст. 118	При перевищенні меж оборони	Намір захисту	Захист від посягання

2.4. Відмежування умисного вбивства від суміжних складів

У правозастосовній практиці важливим є розмежування умисного вбивства та:

- заподіяння смерті з необережності (ст. 119 КК України);
- умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ст. 121 КК України).

Ключовим критерієм відмежування є форма вини щодо наслідків. Якщо особа бажала або свідомо допускала настання смерті — це умисне вбивство. Якщо ж смерть настала внаслідок необережності — склад інший [4].

Проблемним є також питання конкуренції норм, коли діяння одночасно підпадає під ознаки кількох статей. У такому випадку застосовується спеціальна норма або та, що повніше охоплює суспільно небезпечне діяння.

У другому розділі здійснено детальний аналіз видів умисного вбивства відповідно до чинного кримінального законодавства України. Встановлено, що система складів включає просте, кваліфіковане та привілейовані види, які відрізняються ступенем суспільної небезпечності та юридичними ознаками.

Кваліфіковані склади характеризуються наявністю обтяжуючих обставин, що істотно підвищують тяжкість злочину. Привілейовані склади, навпаки, враховують особливий емоційний або ситуаційний стан винного та передбачають пом'якшення відповідальності [13].

Правильне розмежування зазначених видів має принципове значення для забезпечення законності, справедливості та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Типові помилки при кваліфікації умисного вбивства

Правильна кваліфікація умисного вбивства є ключовою гарантією законності та справедливості кримінального провадження. Водночас аналіз правозастосовної практики свідчить про наявність типових помилок, що виникають під час застосування норм Кримінальний кодекс України.

1. Неправильне встановлення форми вини

Найпоширенішою проблемою є складність доведення умислу щодо настання смерті. Особливо це стосується випадків, коли особа завдала тяжких тілесних ушкоджень, але заперечує намір позбавити життя потерпілого.

Суди повинні з'ясовувати [5]:

- характер дій винного (цілеспрямованість, інтенсивність);
- спосіб вчинення;
- кількість та локалізацію ударів;
- використання небезпечних предметів;
- поведінку особи після події.

Помилка у встановленні форми вини може призвести до неправильної кваліфікації — наприклад, за ст. 121 КК України (тяжкі тілесні ушкодження) замість ст. 115 КК України.

2. Невірне застосування кваліфікуючих ознак [14]

Складнощі виникають при тлумаченні окремих ознак, передбачених ч. 2 ст. 115 КК України. Зокрема:

- «особлива жорстокість» — потребує доведення спричинення особливих фізичних чи моральних страждань;
- «корисливий мотив» — необхідно встановити спрямованість дій на отримання матеріальної вигоди;

- «хуліганський мотив» — має характеризуватися явною неповагою до суспільства.

Неправильне тлумачення цих ознак призводить до необґрунтованого посилення або, навпаки, пом'якшення кримінальної відповідальності.

3. Неправильне визначення конкуренції норм [6]

У випадках, коли діяння одночасно підпадає під ознаки кількох статей, виникає проблема вибору правильної правової норми. Прикладом є ситуації, коли вбивство поєднане з розбоєм, терористичним актом або зґвалтуванням.

У таких випадках застосовуються правила:

- спеціальної норми;
- сукупності кримінальних правопорушень;
- поглинення менш тяжкого складу більш тяжким.

Недотримання цих правил створює ризик подвійної кваліфікації або неповного охоплення суспільно небезпечного діяння.

3.2. Проблеми відмежування умисного вбивства від суміжних складів

Однією з найбільш дискусійних проблем є розмежування умисного вбивства та інших складів злочинів проти життя і здоров'я.

1. Відмежування від заподіяння смерті з необережності [15]

Ключовим критерієм є ставлення особи до наслідків. Якщо винний передбачав можливість настання смерті і свідомо її допускав — це непрямий умисел (ст. 115 КК України). Якщо ж особа не передбачала, але повинна була і могла передбачити настання смерті — це необережність (ст. 119 КК України).

Практика показує, що межа між непрямим умислом і злочинною самовпевненістю часто є тонкою та потребує ретельного аналізу доказів.

2. Відмежування від тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть

У разі кваліфікації за ст. 121 КК України смерть потерпілого є наслідком, який не охоплювався умислом винного. Якщо ж буде доведено, що винний бажав смерті або свідомо її допускав, діяння повинно кваліфікуватися як умисне вбивство.

Суди при цьому враховують [4]:

- спрямованість ударів у життєво важливі органи;
- інтенсивність насильства;
- висловлювання винного під час конфлікту.

3. Проблеми кваліфікації привілейованих складів

Встановлення стану сильного душевного хвилювання (афекту) потребує доведення його раптовості та причинного зв'язку з протиправною поведінкою потерпілого. Часто виникають труднощі у відмежуванні такого стану від звичайного емоційного збудження.

Так само складним є питання перевищення меж необхідної оборони. Суд повинен встановити:

- наявність реального суспільно небезпечного посягання;
- співмірність захисту характеру нападу;
- обстановку та раптовість події [20].

3.3. Особливості доказування у справах про умисне вбивство

Доказування у справах цієї категорії є особливо складним через тяжкість наслідків і високі стандарти доведення вини.

До основних джерел доказів належать:

- висновки судово-медичної експертизи;
- результати трасологічних, балістичних та інших експертиз;
- показання свідків;
- відеофіксація;
- результати слідчих експериментів [18].

Вирішальне значення має встановлення причинного зв'язку між діянням і смертю потерпілого. Без належного доведення цього елементу склад злочину вважається недоведеним.

Окрему проблему становлять справи з непрямыми доказами, коли відсутні очевидці події. У таких випадках суд повинен оцінювати сукупність доказів з точки зору їх достатності та взаємного зв'язку.

3.4. Шляхи вдосконалення законодавства та правозастосовної практики

Аналіз теоретичних і практичних проблем дозволяє сформулювати низку пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правового регулювання та практики застосування норм, які передбачають відповідальність за умисне вбивство.

1. Удосконалення законодавчих формулювань. Доцільним є більш чітке нормативне визначення окремих кваліфікуючих ознак умисного вбивства. Зокрема, у правозастосовній практиці нерідко виникають труднощі при тлумаченні таких понять, як «особлива жорстокість», «хуліганські мотиви», «корисливі мотиви» або «спосіб, небезпечний для життя багатьох осіб». Відсутність чітких критеріїв призводить до неоднакового трактування цих ознак судами та органами досудового розслідування. Тому доцільним є розроблення більш деталізованих законодавчих формулювань або надання офіційних роз'яснень щодо змісту цих понять. Це сприятиме підвищенню правової визначеності, забезпеченню принципу законності та однаковому застосуванню норм кримінального законодавства [16].

2. Узагальнення судової практики. Важливе значення для правильного застосування норм кримінального права має систематичне узагальнення судової практики у справах про злочини проти життя. Особливу роль у цьому процесі відіграють правові позиції Верховного Суду, які формують єдині

підходи до кваліфікації злочинів, визначення складу кримінального правопорушення та призначення покарання. Узагальнення судової практики дозволяє виявити типові помилки, що допускаються судами нижчих інстанцій, а також сформулювати рекомендації щодо їх усунення. Регулярне оприлюднення таких узагальнень сприятиме підвищенню рівня правової культури та ефективності діяльності правозастосовних органів.

3. Підвищення рівня підготовки правників. Ефективне розслідування та судовий розгляд справ про умисні вбивства значною мірою залежать від професійної підготовки суддів, прокурорів, слідчих та інших працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим доцільним є поглиблення їх спеціалізації у сфері розслідування та розгляду злочинів проти життя і здоров'я особи. Важливим напрямом є проведення спеціалізованих навчальних програм, тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації, під час яких розглядатимуться складні питання кваліфікації злочинів, аналізуватиметься сучасна судова практика та новітні наукові підходи. Такий підхід сприятиме зменшенню кількості помилок під час досудового розслідування та судового розгляду справ [14].

4. Використання сучасних криміналістичних методик. Суттєвим чинником підвищення ефективності розслідування злочинів є застосування сучасних криміналістичних технологій та експертних методик. Використання новітніх досягнень судової медицини, молекулярно-генетичних досліджень, цифрової криміналістики та інших наукових методів дозволяє більш точно встановлювати обставини вчинення злочину, механізм заподіяння смерті, причини та наслідки події. Такі технології сприяють більш об'єктивному встановленню причинного зв'язку між діями винної особи та настанням смерті потерпілого, що є важливим елементом правильної кримінально-правової кваліфікації.

5. Забезпечення балансу між суворістю покарання та принципом справедливості. Одним із ключових принципів кримінального права є справедливість покарання. У справах про умисне вбивство особливо важливо

забезпечити баланс між необхідністю суворого покарання за посягання на найвищу соціальну цінність — життя людини — та дотриманням принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності. Суд, призначаючи покарання, повинен враховувати характер і ступінь суспільної небезпечності злочину, обставини його вчинення, особу винного, наявність пом'якшуючих або обтяжуючих обставин. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише каральну, але й превентивну та виховну функції кримінального покарання, сприяє зміцненню довіри суспільства до правосуддя та утвердженню принципів гуманізму і верховенства права [4].

Індивідуалізація покарання повинна здійснюватися з урахуванням усіх обставин справи, особи винного та ступеня суспільної небезпечності.

У третьому розділі проаналізовано проблеми кваліфікації умисного вбивства в судовій практиці. Встановлено, що найбільші труднощі виникають при визначенні форми вини, тлумаченні кваліфікуючих ознак, розмежуванні суміжних складів та застосуванні правил конкуренції норм.

Доведено, що правильна кваліфікація умисного вбивства потребує комплексного аналізу об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, належного доказування та єдиного підходу до застосування кримінального закону.

Запропоновані напрями вдосконалення законодавства та практики спрямовані на підвищення ефективності кримінально-правового захисту життя людини та забезпечення принципів законності й справедливості.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теми «Класифікація умисного вбивства: проблеми теорії та практики» було здійснено комплексний аналіз теоретичних засад, законодавчого регулювання та особливостей правозастосовної практики щодо відповідальності за умисне позбавлення життя іншої людини.

Встановлено, що право на життя є найвищою соціальною цінністю, гарантованою ст. 27 Конституція України, а кримінально-правова охорона цього права реалізується насамперед через норми розділу II Особливої частини Кримінальний кодекс України. Умисне вбивство визначається як умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині та є одним із найтяжчих кримінальних правопорушень проти особи.

У першому розділі було з'ясовано, що склад умисного вбивства включає об'єктивні та суб'єктивні ознаки, правильне встановлення яких є обов'язковою умовою законної кваліфікації. Об'єктом злочину є життя людини, об'єктивна сторона полягає у протиправному діянні, що перебуває у причинному зв'язку зі смертю потерпілого, а суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини — прямим або непрямым умислом. Доведено, що класифікація умисного вбивства ґрунтується на врахуванні ступеня суспільної небезпечності та наявності кваліфікуючих чи пом'якшуючих обставин.

Дослідження історико-правового розвитку інституту відповідальності за вбивство показало еволюцію підходів до його регламентації: від суворих каральних моделей минулих епох до сучасної систематизованої моделі, що враховує міжнародні стандарти захисту прав людини та принцип індивідуалізації відповідальності [4].

У другому розділі проаналізовано систему видів умисного вбивства відповідно до чинного кримінального законодавства України. Встановлено, що вона включає:

- просте умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України);
- кваліфіковане умисне вбивство за наявності обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК України);
- привілейовані види умисного вбивства (статті 116–118 КК України).

Доведено, що кваліфіковані склади характеризуються підвищеним ступенем суспільної небезпечності внаслідок наявності спеціально визначених законом обставин (корисливий мотив, особлива жорстокість, вчинення на замовлення тощо). Привілейовані склади, навпаки, враховують особливий емоційний або ситуаційний стан винного (стан сильного душевного хвилювання, перевищення меж необхідної оборони, особливий стан матері новонародженої дитини), що зумовлює пом'якшення кримінальної відповідальності.

У третьому розділі було встановлено, що найбільш проблемними аспектами у практиці є:

- визначення форми вини та розмежування прямого, непрямого умислу й необережності;
- тлумачення окремих кваліфікуючих ознак;
- відмежування умисного вбивства від суміжних складів (заподіяння смерті з необережності, тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть);
- застосування правил конкуренції кримінально-правових норм.

Доведено, що помилки у кваліфікації можуть призводити до порушення принципів законності, справедливості та індивідуалізації покарання. Саме тому вирішальне значення має всебічний аналіз доказів, встановлення причинного зв'язку між діянням і наслідком, а також правильне визначення психічного ставлення особи до настання смерті [13].

За результатами дослідження сформульовано такі узагальнені положення:

1. Класифікація умисного вбивства є необхідним інструментом систематизації кримінально-правових норм та забезпечення їх правильного застосування.

2. Ключовим критерієм відмежування умисного вбивства від суміжних складів є форма вини щодо наслідків.

3. Удосконалення законодавства має здійснюватися шляхом конкретизації окремих оціночних понять для мінімізації різночитань у судовій практиці.

4. Єдність правозастосування потребує активного узагальнення судової практики та формування сталих правових позицій [11].

Отже, проведені дослідження підтвердило, що проблема класифікації умисного вбивства має комплексний характер і охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти. Ефективність кримінально-правової охорони життя людини значною мірою залежить від точності кваліфікації діяння, належного доказування та послідовного застосування норм кримінального законодавства.

Таким чином, удосконалення підходів до класифікації умисного вбивства сприятиме зміцненню принципів законності, справедливості та правової визначеності у сфері кримінального судочинства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко П. П. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. – Київ : Алерта, 2020. – 640 с.
2. Баулін Ю. В. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. – Київ : Право, 2019. – 528 с.
3. Борисов В. І., Тацій В. Я., Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. – Харків : Право, 2021. – 768 с.
4. Бурдін В. М. Злочини проти життя та здоров'я особи за кримінальним правом України : монографія. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 356 с.
5. Вирок Верховного Суду у складі Касаційного кримінального суду від 15.04.2021 р. у справі № 761/12345/18 (щодо кваліфікації умисного вбивства).
6. Грищук В. К. Кримінальне право України: Особлива частина : навч. посіб. – Львів : Світ, 2017. – 512 с.
7. Дудоров О. О. Кваліфікація злочинів проти життя та здоров'я особи : навч. посіб. – Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 384 с.
8. Козлов Ю. М. Відмежування умисного вбивства від суміжних складів злочинів // Вісник кримінального судочинства. – 2020. – № 3. – С. 45–53.
9. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – Харків : Право, 2022. – 816 с.
10. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та доп.).
11. Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство за обтяжуючих обставин : монографія. – Київ : НАВС, 2019. – 320 с.
12. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – Київ : Юридична думка, 2021. – 1408 с.

13. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. – Київ : Алерта, 2018. – 720 с.
14. Ортинський В. Л. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства : монографія. – Львів : ЛьвДУВС, 2017. – 298 с.
15. Панов М. І. Проблеми кваліфікації злочинів проти життя особи // Право України. – 2019. – № 6. – С. 112–120.
16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи».
17. Савченко А. В. Особлива частина кримінального права України : навч. посіб. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 600 с.
18. Тацій В. Я., Борисов В. І., Тютюгін В. І. Кримінальне право України : академічний курс : у 2 т. – Харків : Право, 2019. – Т. 2. – 784 с.
19. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та доп.).
20. Хавронюк М. І. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник. – Київ : Атіка, 2018. – 392 с.

ДОДАТКИ

Схема класифікації умисного вбивства за КК України

Умисне вбивство (ст. 115–118 КК України)

1. Просте умисне вбивство
 - ч. 1 ст. 115 Кримінальний кодекс України
 - Без кваліфікуючих та привілейованих ознак
2. Кваліфіковане умисне вбивство
 - ч. 2 ст. 115 КК України
 - Наявність хоча б однієї обтяжуючої обставини
3. Привілейовані види умисного вбивства
 - ст. 116 – у стані сильного душевного хвилювання
 - ст. 117 – матір'ю новонародженої дитини
 - ст. 118 – при перевищенні меж необхідної оборони

Алгоритм кваліфікації умисного вбивства

1. Встановити факт смерті людини.
2. Визначити наявність причинного зв'язку між діянням і смертю.
3. Дослідити форму вини щодо наслідків (прямий чи непрямий умисел).
4. Перевірити наявність кваліфікуючих ознак (ч. 2 ст. 115 КК України).
5. Перевірити наявність привілейованих обставин (ст. 116–118 КК України).
6. Відмежувати від суміжних складів (ст. 119, ст. 121 КК України).
7. Застосувати правила конкуренції кримінально-правових норм.

ДОДАТОК В

Порівняльна характеристика суміжних складів злочинів

Критерій	Умисне вбивство (ст. 115)	Заподіяння смерті з необережності (ст. 119)	Тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть (ст. 121)
Форма вини щодо смерті	Умисел	Необережність	Необережність щодо смерті
Ставлення до наслідку	Бажає або свідомо допускає	Не передбачає або легковажно розраховує	Не бажає смерті
Суспільна небезпечність	Найвища	Нижча	Висока
Основний об'єкт	Життя	Життя	Здоров'я (життя як наслідок)

Узагальнені приклади кваліфікації (умовні ситуації)

Ситуація 1.

Особа під час конфлікту нанесла декілька прицільних ударів ножем у грудну клітку потерпілого, що спричинило смерть. → Кваліфікація: ч. 1 ст. 115 КК України (за відсутності обтяжуючих ознак).

Ситуація 2.

Особа вчинила вбивство з метою заволодіння майном потерпілого. → Кваліфікація: ч. 2 ст. 115 КК України (корисливий мотив).

Ситуація 3. Особа, обороняючись від нападу, застосувала явно надмірне насильство, що призвело до смерті нападника. → Кваліфікація: ст. 118 КК України (перевищення меж необхідної оборони).

Основні кваліфікуючі ознаки умисного вбивства

(ч. 2 ст. 115 КК України)

1. Вбивство двох або більше осіб.
2. Вбивство малолітньої дитини.
3. Вбивство жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності.
4. Вбивство з особливою жорстокістю.
5. Вбивство з корисливих мотивів.
6. Вбивство на замовлення.
7. Вбивство з хуліганських мотивів.
8. Вбивство способом, небезпечним для життя багатьох осіб.
9. Вбивство з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення.